

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Pavly Moravcové

„Postoje a rizikovost sexuálního chování studentů posledních dvou ročníků gymnázií, středních škol a středních odborných učilišť v Praze z hlediska HIV/AIDS infekce.“

Téma disertační práce paní Mgr. Moravcové je zajisté zajímavé a přínosné. Bohužel je v současnosti již zcela jasné, že světová pandemie HIV/AIDS je dosud nezvládnutelná, že kauzální lék pro HIV infekci neexistuje a pravděpodobně v brzké době existovat nebude a tak jedinou současnou možností, jak omezit šíření této smrtelné choroby, jsou především kvalitní preventivní programy. A tyto mohou být připraveny jen na základě fundovaného průzkumu postojů jednotlivých sociálních skupin obyvatelstva.

Disertační práce má 274 stran vlastního textu, který je doplněn citacemi převážně zahraničních, ale i tuzemských autorů. Některé z citací nejsou uvedeny formálně správně – namátkou např. Montangnier, L. (1996). AIDS fakta, naděje. SZÚ, Praha. Citace uvedené především v klinické části jsou značně zastaralé. Tabulky i grafy jsou srozumitelné, dobře čitelné a instruktivní. Statistické zpracování získaných údajů bylo jistě velmi náročné. Celkově lze říci, že grafická úprava disertační práce má dobrou úroveň.

V teoretické části (str. 7-69) se autorka věnuje nejprve základním poznatkům o HIV/AIDS infekci. Zde musím upozornit na řadu nesrovnalostí a určitě by této problematice autorka lépe porozuměla, kdyby konzultovala některého z klinických pracovníků AIDS centra. Literatura, ze které autorka vychází již není aktuální, za 10 let se mnoho změnilo. Stále ale zůstávají 2 typy HIV – 1 a 2. HIV-1 se dělí do 3 skupin – M, N, O -, z nichž skupina M, která je zodpovědná za světovou pandemii, se fylogeneticky dále dělí na subtypy A-L + cirkulující rekombinantní formy. HIV-2 není jen v Africe, ale převažuje i v Portugalsku, Španělsku, kojení se nedoporučuje jen v zemích s rozvinutým zdravotnictvím, metodický pokyn vydaný prof. Švejdou v r.1993 je již dávno překonán a nejméně každé 4 roky se obnovuje a tak bychom mohli pokračovat ještě v řadě dalších chybných údajů. Je zbytečné uvádět hned na začátku práce nedokonale zpracované literární poznatky. Je vhodnější je buď vynechat, nebo problematiku, která mi není profesně blízká, konzultovat s odborníkem.

Další teoretická část je věnována výzkumu sexuálního chování, rizikovému sexuálnímu chování, prověření znalostí týkajících se HIV/AIDS problematiky a psychologické problematice prevence – tuto část ponechám k posouzení oponentům z příslušného oboru. Nicméně jen chci upozornit, že mikrobicidní vaginální gel s antiretrovirovým (nikoliv antiretrovirálním) přípravkem *tenofovirem* byl stejně jako preexpoziční profylaktikum nedoporučen, vzhledem k nebezpečí rozvoje následné rezistence při použití léčiva v terapeutických programech.

Ve výzkumné části (str.70 – 274) autorka uvádí cíle svého výzkumu: to je zmapovat za pomoci anonymního dotazníkového šetření na vybraných pražských středních školách postoje, znalosti a sexuální chování spojené s rizikem nákazy HIV. Vybraný soubor zahrnoval 1000 studentů ve věku 18 let, poměr žen k mužům byl 1:1, z hlediska typu škol byla zastoupena gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště (1:2:1). Výzkum byl proveden ve 13 školách v Praze. Data byla sebrána osobně autorkou, která se ve třídě představila a vysvětlila účel a cíl výzkumu, vyžádala si souhlas s účastí na výzkumu a vysvětlila způsob vyplňování dotazníku. Po celou dobu práce studentů byla přítomná ve třídě a zodpovídala případné dotazy. Vzor dotazníku je přiložen k disertační práci, není zcela jasné na kolik autorka použila již dřívější dotazníky z obdobných akcí a kolik je vlastní tvorby. Získané údaje pak byly statisticky analyzovány příslušnými metodami a byla vyhodnocena statistická významnost rozdílu mezi muži a ženami a mezi studenty jednotlivých typů škol. Jak i sama autorka udává, některé odpovědi nemají plnou vypovídací hodnotu, ne vždy studenti především z učilišť dobře otázku pochopili (např. přenos kapénkovou nákazou) nebo nebylo možno odpovědět jednoznačně.

Výsledky tohoto výzkumu zcela odpovídají naší zkušenosti z AIDS center. Mladí lidé mají poměrně dobré znalosti o možnostech přenosu HIV infekce. Rozhodně větší než mnozí dospělí (tomu i odpovídá věkové rozvržení HIV/AIDS pacientů v ČR: nejvíce infikovaných mužů je ve věkové skupině 25-35 roků, žen ve věku 20-24 roků). HIV infekce se ale mladí lidé nebojí, domnívají se, že vše vyřeší léky. Je zajímavé, že si neuvědomují i nebezpečí nákazy krví při ošetření rány HIV pozitivního (riziko je ale minimální), ale domnívají se, že se mohou infikovat bodnutím komára. Problematika antikoncepčních pilulek je jak vidno stále aktuální, ale zatím takto nakažená žena se k nám dosud nedostala. Nedocení kondomů jako účinné ochrany proti STD a samozřejmě i HIV infekci je trvalým problémem nejen u této

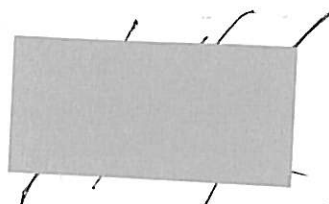
skupiny adolescentů. Zajímavé jsou názory studentů na HIV pozitivní osoby. Dobře již ví, že HIV pozitivního člověka nepoznají dle vzhledu, naopak někteří naši klienti vypadají daleko lépe a vypracovaněji než jejich vrstevníci. Celkově je možno říci, že většina zaujímá liberální postoj k HIV infikovaným lidem, ten ale končí, když by šlo o partnera, chirurga, lékaře, kuchaře apod. Přitom člověka, který někoho nakazil by netrestala téměř polovina chlapců – to je zajímavý poznatek.

Byl tedy učiněn velký a značně obsáhlý a jistě i velmi pracný výzkum postojů a rizikovosti sexuálního chování u studentů ve věkové skupině 18 let. Autorka došla k určitým závěrům a teď mi chybí aplikace těchto často zajímavých výsledků do praxe. Jestliže víme, že účinný preventivní program musí mít komplexní povahu a působit na jedince, na jeho rodinu, vrstevníky, širokou komunitu i celou společnost, tak jak budou tyto získané informace prakticky využity ?

Dále by mě zajímalo, zda studenti byli informováni jak dopadla dotazníková akce a zda s nimi byly probrány chybné odpovědi, aby se také poučili.

Závěr:

Disertační práce paní Mgr. Pavly Moravcové dokumentuje schopnost autorky získávat a zpracovávat vyžádané údaje, své cíle naplnila a pokud ve své prezentaci při obhajobě zodpoví uspokojivě mé dotazy a připomínky, pak doporučuji vážené komisi práci Mgr. P. Moravcové přijmout jako podklad pro udělení titulu Ph.D.

Doc. MUDr. M. Štaňková, CSc.

V Praze dne 5. 1. 09

III. klinika tropických a infekčních nemocí 1.LF UK
Vedoucí lékař AIDS centra FN Bulovka Praha 8